

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ІЗ ВРАЗЛИВИМИ СІМ'ЯМИ ТА ДІТЬМИ В УМОВАХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

У статті здійснено спробу аналізу науково-педагогічної літератури з проблеми соціальної роботи в умовах об'єднаних територіальних громад цілому та з дітьми із вразливих сімей зокрема. Надано визначення дефініцій "вразлива сім'я" та "об'єднана територіальна громада". З'ясовано особливості організації соціальної роботи з дітьми із вразливих сімей в умовах об'єднаних територіальних громад. Досліджено зміст та форми соціальної роботи з дітьми із вразливих сімей в умовах об'єднаних територіальних громад, які класифіковано відповідно до таких завдань:

1) профілактика, попередження складних життєвих обставин;
2) мінімізація, подолання складних життєвих обставин; 3) захист дитини/особи. Для вирішення кожного з поставлених завдань визначено спеціальні форми та методи роботи фахівця з соціальної роботи.

Ключові слова: вразлива сім'я, діти з вразливих сімей, фахівець із соціальної роботи, об'єднана територіальна громада, складні життєві обставини, соціальна робота, структура об'єднаної територіальної громади, соціальний захист.

Актуальність і доцільність дослідження зумовлена тим, що нині в Україні реалізується реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади на засадах децентралізації, концептуальні засади якої були схвалені у 2014 р., а практична реалізація розпочалась у 2015 р. Децентралізація спрямована на створення сучасної системи місцевого самоврядування в Україні на основі європейських цінностей розвитку демократії, наділення територіальних громад повноваженнями та ресурсами, що забезпечать місцевий економічний розвиток, надання населенню високоякісних та доступних послуг.

Для успішного соціального розвитку об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ) необхідно зосередити увагу на вирішенні проблем забезпечення соціальних гарантій, соціального захисту, створення умов для повноцінного функціонування сімей та соціальної адаптації дітей у громаді. При цьому домінанту сучасної соціально-педагогічної парадигми має становити інтеграція зусиль, засобів і можливостей різних державних та неурядових організацій на всіх рівнях, у тому числі й на рівні територіальної громади, з метою впровадження дружної до родини соціальної політики, залучення самих суб'єктів до виконання завдань їх успішної соціальної інтеграції і самореалізації.

Попри те, що минуло чотири роки з моменту створення першої ОТГ нині відсутня єдина система організації надання соціальної підтримки населенню на рівні ОТГ. Не в кожній громаді створені структурні підрозділи (відділи чи сектори), що покликані забезпечувати соціальну підтримку населення в ОТГ. Така ситуація ставить під загрозу успішність соціалізації дітей з вразливих сімей, які не виділяються як окрема категорія для надання соціальних послуг.

Аналіз актуальних досліджень доводить, що соціальній роботі з дітьми із вразливих сімей присвячено низку досліджень. Зокрема, теоретичні концепції соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю розглянуті у працях О. Безпалько, І. Зверевої, А. Капської, Л. Міщик, Н. Чернухи; особливості соціалізації дітей та молоді в сучасних умовах досліджували Н. Лавриченко, Г. Лактіонова, С. Савченко, П. Плотніков; технології соціально-педагогічної роботи з різними групами клієнтів вивчали Н. Заверико, Л. Мельник, О. Полякова, С. Харченко; розвиток форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у сім'ю вивчали Г. Бевз, І. Пеша, А. Полянничко, Л. Пономаренко; зміст та форми соціально-педагогічної роботи з сім'єю як провідним інститутом соціалізації особистості досліджували Т. Алексєнко і В. Кравець. Питанням роботи в громаді як напряму діяльності соціального педагога та соціального працівника присвячені окремі праці О. Безпалько, І. Зверевої, А. Капської, Т. Семигіної, В. Сидорова.

Проте, незважаючи на цінний науковий доробок теоретичні засади вивчення проблеми впровадження соціальної роботи із вразливими сім'ями та дітьми в умовах ОТГ не стали окремим предметом дослідження.

Мета статті – теоретичне засади вивчення проблеми впровадження соціальної роботи із вразливими сім'ями та дітьми в умовах об'єднаних територіальних громад

Задля визначення ефективних шляхів розв'язання зазначеної проблеми, насамперед, необхідно здійснити аналіз змісту основних понять, які становлять категоріальний апарат нашої статті.

У своєму дослідженні під об'єднаними територіальними громадами ми, керуючись Законом України "Про добровільне об'єднання територіальних громад", розуміємо об'єднані громади, що утворені внаслідок добровільного об'єднання суміжних територіальних громад сіл, селищ, міст. Об'єднана територіальна громада, адміністративним центром якої визначено місто, є міською територіальною громадою, громада, центром якої визначено селище міського типу, – селищною, а громада, центром якої визначено село, – сільською [1].

Підтримуючи позицію З. Кияниці і Ж. Петровича, вразливу сім'ю визначаємо як ту сім'ю, яка забезпечує базові (мінімальні) потреби дитини, має достатньо внутрішніх позитивних ресурсів для подолання факторів

ризик, проте потребує незначної підтримки [5, с. 58]. При цьому вразливість визначається як стан незахищеності сім'ї, зумовлений наявністю внутрішніх чи/та зовнішніх факторів ризику або появою нових, які порушують баланс і негативно впливають на стан задоволення потреб дитини [5, с. 56]. Відповідно, діти із вразливих сімей – це ті діти, які виховуються у вразливій сім'ї.

Наголошуючи на важливості соціальної роботи на рівні громади, Т. Симігіна зазначає, що саме громада виконує функцію упорядкування соціальних відносин та є проміжною ланкою між макросистемою громади загалом та мікросистемою родинної й особистої підтримки. Громада як рівень соціальної роботи є привабливою й з огляду на змогу поєднувати формальні та неформальні види надання допомоги. Так, у Великій Британії діє спеціальний закон, що регулює взаємовідносини в наданні допомоги у громаді, за яким можна залучати недержавні організації до надання послуг, які мають надаватися державними організаціями (на підставі так званого соціального контракту [8, с. 390].

Процес децентралізації влади передбачає, насамперед, максимальне залучення ОТГ до усіх процесів забезпечення їх життєдіяльності, у тому разі й соціальної підтримки населення. Це означає наділення їх правами самостійно вирішувати питання організації соціальної роботи на рівні ОТГ та надання соціальних послуг у тому разі шляхом мобілізації зусиль та ресурсів усіх суб'єктів господарювання, що діють на території громади. Відповідно, роль ОТГ у забезпеченні інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території має стати ключовою.

Законодавчим підґрунтям для організації соціальної підтримки населення на рівні громади є Конституція України, закони України “Про соціальні послуги”, “Про добровільне об'єднання територіальних громад”, “Про співробітництво територіальних громад”, Наказ Мінсоцполітики № 890 “Про деякі питання діяльності об'єднаної територіальної громади щодо соціальної підтримки населення та захисту прав дітей” від 14.06.2018 р., Наказ Мінсоцполітики № 1030 “Про деякі питання діяльності об'єднаної територіальної громади щодо надання послуг із соціальної підтримки населенню від 21.06.2017”, ПКМУ № 800 “Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю” від 03.10.2018 р. та інші нормативно-правові акти.

Зауважимо, що у ст. 46 Конституції України передбачене право громадян на соціальний захист у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, зокрема, через створення мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними [6]. В Законі України “Про місцеве самоврядування в Україні” визначено, зокрема, такі власні повноваження органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту населення, як організація для малозабезпечених громадян похилого віку, інвалідів будинків-інтернатів побутового обслуговування та безоплатного харчування [2]. Законом України “Про соціальні послуги”, визначено, що соціальні послуги надаються організаціями, підприємствами, установами відповідно до державних стандартів надання соціальних послуг [3].

На спільному семінарі-наradі Міністерства соціальної політики України разом із структурними підрозділами з питань соціального захисту населення обласних, Київської міської державних адміністрацій і територіальними центрами соціального обслуговування у березні 2016 р. було опрацьовано питання організації надання соціальних послуг в ОТГ в умовах децентралізації влади. За результатами цієї наради було визначено два варіанти організації надання соціальних послуг в ОТГ, що пропонуються для урахування у подальшій роботі [7].

Так, для виконання власних повноважень у сфері надання соціальних послуг у структурі виконавчого комітету ОТГ пропонується утворити відповідний структурний підрозділ (відділ чи сектор) або покласти повноваження на відповідальних працівників виконавчого органу (фахівців із соціальної роботи).

Під час обговорення механізмів реалізації процесу децентралізації соціальних послуг експерти (Л. Белкіна, Л. Калугіна, Р. Колбас, Г. Кучер, В. Литвинюк, С. Мельник, І. Пінчук, О. Сивопляс, Л. Скоропала, О. Суліма, Н. Якимчук) дійшли висновку, що створення Центру соціальних послуг / Територіального центру соціальних послуг, який би діяв на рівні ОТГ та надавав послуги громадянам за принципом “єдиного вікна” “на місцях” було б ідеальним планом вирішення цієї проблеми [9].

Основними завданнями відповідального підрозділу / відповідальної особи доцільно визначити, зокрема, розгляд заяв осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, про отримання соціальних послуг і підготовку проекту рішення про надання соціальних послуг або відмову в їх наданні.

Передбачається, що безпосереднє надання соціальних послуг забезпечуватимуть надавачі соціальних послуг, зокрема: територіальні центри соціального обслуговування, центри соціальних послуг, недержавні організації, що надають соціальні послуги, фізичні особи-підприємці.

Основними завданнями надавачів соціальних послуг мають бути:

- визначення індивідуальних потреб отримувача соціальних послуг;
- складання індивідуального плану надання соціальних послуг;
- укладання договору між надавачем та отримувачем соціальних послуг;
- забезпечення якісного надання соціальних послуг відповідно до державних стандартів соціальних послуг;
- внутрішній моніторинг та оцінка якості надання соціальних послуг [9].

Розширення спектру самоврядних повноважень зумовлює нагальну необхідність посилення відповідальності органів місцевого самоврядування за їх здійснення та також формування відповідної організаційної структури управління, яка має забезпечити реалізацію повноважень. На рис. 1. зображено типову організаційну структуру управління ОТГ (далі – ОСУ ОТГ), яка була розроблена в рамках проекту “Розробка концепції та функціонально-структурної моделі інтегрованої системи соціального захисту в Україні в контексті децентралізації влади”, що впроваджувався консорціумом Oxford Policy Management та Партнерством “Кожній дитині” на замовлення Міністерства соціальної політики України за фінансування Представництва ЮНІСЕФ в Україні відповідно до інтегрованої моделі надання соціальних послуг. Як видно з рис. 1, типова ОСУ ОТГ умовно складається з таких ієрархічних рівнів: формування місцевої політики у сфері соціального захисту; впровадження політики; забезпечення надання соціальних послуг [4, с. 24].

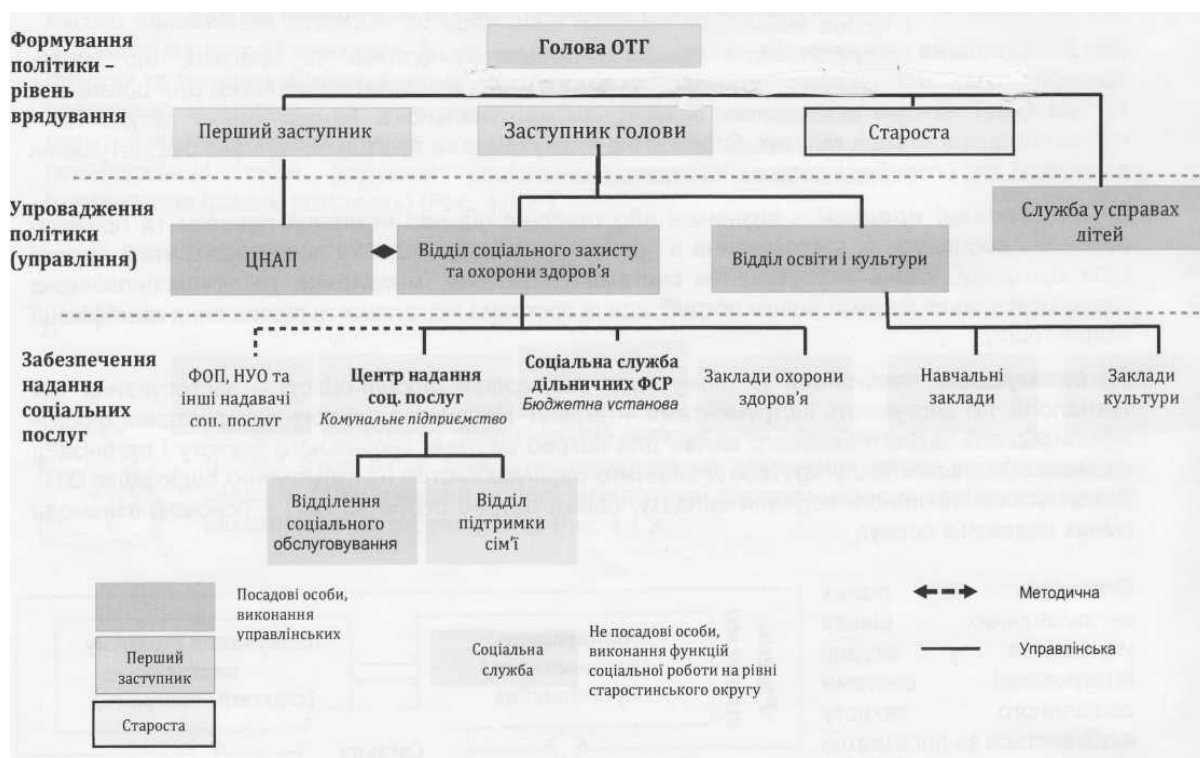

Рис. 1. Типова організаційна структура управління ОТГ

Визначальну роль у формуванні політики ОТГ у сфері соціального захисту відіграє голова громади. До його повноважень належать ініціювання та створення відповідних підрозділів у структурі виконавчого органу, наділення їх повноваженнями з питань соціального захисту населення, захисту прав дітей, розробка стратегій та цільових програм, спрямованих на забезпечення соціальних прав жителів громади, доступу їх до соціальних послуг, моніторинг та контроль за їх реалізацією. Важливою функцією голови ОТГ є безпосереднє керівництво органом опіки та піклування [4, с. 24].

Для забезпечення інтеграції представницького й виконавчого органів ОТГ необхідне визначення окремого заступника голови ради ОТГ із питань соціального розвитку громади. Його необхідно наділити повноваженнями щодо координації та взаємодії між представницькими органами (комісіями, депутатами) та структурними підрозділами виконкому щодо реалізації політики у сфері соціального захисту. Заступник голови ради ОТГ із питань соціального розвитку громади має безпосередньо керувати відділами соціального захисту та охорони здоров'я, освіти і культури (або їх аналоги), які створюються у виконавчому комітеті ОТГ. Задля ефективної реалізації політики ОТГ у сфері соціального захисту у структурі виконавчих органів мають діяти такі підрозділи: служба у справах дітей, відділ освіти та культури; відділ соціального захисту та охорони здоров'я; ЦНАП тощо [4, с. 24]. Враховуючи те, що діти із вразливих сімей є неповнолітніми, отже, навчаються в загальноосвітніх навчальних закладах або закладах професійної освіти, вважаємо за доцільне до роботи з цією категорією клієнтів залучати шкільних соціальних педагогів як безпосередніх надавачів соціальних послуг дітям та з метою раннього виявлення вразливих сімей.

Зауважимо, що нині окремою проблемою є фаховість осіб, які здійснюють соціальну підтримку в ОТГ: 1) почасти на посаду фахівців з соціальної роботи в ОТГ приймають осіб без відповідної освіти; 2) на державному рівні не організовано системну підготовку/перепідготовку спеціалістів з ОТГ, які надають соціальні послуги населенню, у тому разі і дітям із вразливих сімей.

Висновки. Резюмуючи, зазначимо, що соціальна підтримка населення на рівні ОТГ не може вважатися остаточно сформованою. В Україні триває розбудова моделі соціальної підтримки населення на рівні об'єднаної територіальної громади, відбувається формування мережі соціальних служб, які б відповідали сучасним уявленням про соціальні послуги, з паралельним удосконаленням нормативно-правового регулювання діяльності таких служб, розвивається законодавство з питань освітньо-кваліфікаційних вимог фахівців із соціальної роботи в ОТГ, визначаються правові можливості для партнерства держави й недержавних організацій у соціальній сфері.

Аналіз практики надання соціальних послуг дітям із вразливих сімей на рівні ОТГ дає змогу визначити наявність особливостей, що сформувався через низку проблем, які потребують вирішення:

- нерозробка нормативно-правової бази у сфері надання соціальних послуг в умовах об'єднаних територіальних громад;
- невідповідність структури реструктуризації діяльності чинних соціальних служб, установ та організацій у сфері надання соціальних послуг населенню з метою уникнення дублювання завдань і функцій та створення на рівні громади Центру надання соціальних послуг;
- відсутність підготовки необхідних документів, положень для регулювання діяльності Центрів надання соціальних послуг на місцях та надання соціальних послуг в режимі “єдиного вікна”;
- нерозробленість механізму взаємодії суб'єктів надання соціальних послуг на рівні громади, у тому разі і дітям із вразливих сімей;
- відсутність практики підготовки кваліфікованих фахівців із соціальної роботи в ОТГ задля ефективного надання соціальних послуг [9, с. 95].

Використана література:

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (дата звернення: 18.03.2019).
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 11.01.2019 р. № 2646 VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 18.03.2019).
3. Про соціальні послуги : Закон України від 07.01.2018 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15> (дата звернення: 22.03.2019).
4. Запровадження моделі інтегрованих соціальних послуг. Комплексна навчальна програма для представників ОТГ. Матеріали для учасника. Київ, 2018.
5. Зверева О. Л., Ганичева А. И. Семейная педагогика и домашнее воспитание. Москва : Academia 1999. С. 136–140.
6. Климаська Л. Д. Соціальна політика : навч. посібник / Л. Д. Климаська, В. Є. Савка, Н. М. Хома [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Пічі та Я. Б. Турчин. 2-ге вид. випр. і доповн. Львів : «Новий світ-2000», 2018. 318 с.
7. Радіч О. Послуги соціальної підтримки: в умовах децентралізації влади. *Місцеве самоврядування*. 2018. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2018/february/issue-2/article-34203.html> (дата звернення: 07.03.2019).
8. Сартан Г. Н. Тренинг самостоятельности у детей. Москва : Сфера, 1999.
9. Slozanska H. (2016), Ensuring access to social services in the conditions of united local communities. *Social Work and Education*. Vol. 3. No 2. Pp. 92–102.

References:

1. Pro dobrovolilne obiednannia terytorialnykh hromad : Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 roku № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (data zvernennia: 18.03.2019).
2. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 11.01.2019 № 2646 VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (data zvernennia: 18.03.2019).
3. Pro sotsialni posluhy : Zakon Ukrainy vid 07.01.2018 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15> (data zvernennia: 22.03.2019).
4. Zaprovdzhennia modeli intehrovanykh sotsialnykh posluh. Kompleksna navchalna prohrama dlia predstavnykiv OTH. *Materialy dlia uchashnyka*. Kyiv, 2018.
5. Zvereva O. L., Hanycheva A. Y. Semeinaia pedahohyka y domashnee vospytanye. Moskva : Academia 1999. С. 136–140.
6. Klymanska L. D. Sotsialna polityka : navch. posib. / L. D. Klymanska, V. Ye. Savka, N. M. Khoma [ta in.] ; za zah. red. V. M. Pichi ta Ya. B. Turchyn. 2-he vyd. vypr. i dopovn. Lviv : “Novyi svfit-2000”, 2018. 318 s.
7. Radich O. Posluhy sotsialnoi pidtrymky: v umovakh detsentralizatsii vlady. Mistseve samovriaduvannia. 2018. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2018/february/issue-2/article-34203.html> (data zvernennia: 07.03.2019).
8. Sartan H. N. Trenynh samostoiatelnosti u detei. Moskva : Sfera, 1999.
9. Slozanska H. (2016), Ensuring access to social services in the conditions of united local communities. *Social Work and Education*. Vol. 3. No 2.

Пonomаренко Л. И. Теоретические основы изучения проблемы внедрения социальной работы с уязвимыми семьями и детьми в условиях объединенных территориальных обществ

В статье предпринята попытка анализа научной литературы по проблеме социальной работы в условиях объединенных территориальных общин в целом и с детьми из уязвимых семей в частности. Дано определение дефиниций “уязвимая семья” и “объединенная территориальная община”. Выяснено особенности организации социальной работы с детьми из уязвимых семей в условиях объединенных территориальных общин. Исследованы содержание и формы социальной работы с детьми из уязвимых семей в условиях объединенных территориальных общин, которые классифицированы в соответствии со следующими задачами: 1) профилактика, предупреждение сложных жизненных обстоятельств; 2) минимизация, преодоление сложных жизненных обстоятельств; 3) защита ребенка/челове-

ка. Для решения каждой из поставленных задач определены специальные формы и методы работы специалиста по социальной работе.

Ключевые слова: уязвимая семья, дети из уязвимых семей, специалист по социальной работе, объединенная территориальная община, сложные жизненные обстоятельства, социальная работа, структура объединенной территориальной общины, социальная защита.

Ponomarenko L. I. Theoretical frameworks of studying the problem of implementation of social work with vulnerable families and their children in the united territorial communities

The article attempts to analyze scientific and pedagogical literature on the problem of social work in the united territorial communities in general and with children from vulnerable families in particular. The notions of “vulnerable family” and “united territorial community” are defined. The peculiarities of organization of social work with vulnerable families and their children in the united territorial communities are revealed. The content and forms of social work with children from vulnerable families in the conditions of the united territorial communities are defined and classified in accordance with the following tasks: 1) prevention of difficult life circumstances; 2) minimization, overcoming of difficult life circumstances; 3) child/person protection. In order to solve each of the tasks were defined special forms and methods of work of a specialist on social work.

Key words: vulnerable family, children from vulnerable families, specialist in social work, united territorial community, difficult living conditions, social work, structure of the united territorial community, social protection.

УДК 378.159.9:372.8

Поночовна-Рисак Т. М., Величко І. Г.

**ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ
У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Стаття присвячена аналізу труднощів при навчанні студентів іноземних мов із погляду психології та педагогіки. Серед труднощів можна виділити, перш за все, критичність, боязнь помилок, психологічний бар'єр у процесі висловлювання думки. У роботі розглядаються поняття дорослості та певні фактори впливу на навчання іноземним мовам. Акцентовується на тому, що рідна мова учня, особистісна мотивація студента, його природні та індивідуальні здібності займають не останнє місце у процесі навчання іноземним мовам. Доведено, що головним принципом організації роботи при навчанні іноземних мов має бути поняття індивідуалізації, яке включає в себе особистість як таку та абсолютно індивідуальний підхід до кожного окремого студента. З'ясовано, що поняття індивідуалізації виражається як у колі інтересів, бажань, потреб, статусі студентів, так і в певних формах викладання матеріалу студентом, мовленнєвих акцентах, сприйнятті та інших психологічних чинниках.

Ключові слова: труднощі при навчанні, критичність, боязнь помилок, психологічний бар'єр, дорослість, особистісна мотивація, індивідуальні здібності, фактори впливу на навчання іноземних мов, поняття індивідуалізації, мовленнєві акценти, індивідуалізований підхід.

Досліджуючи та аналізуючи сучасні проблеми психології та педагогіки з позиції викладання іноземних мов в Україні, неможливо не зазначити вплив соціально-економічного життя та науково-технічного прогресу на особистість, яке змушує її навчатися в тій чи іншій формі практично протягом всього життя. Освіта загалом усвідомлюється як необхідна умова життєвого успіху, як своєрідний капітал, що забезпечує виживання та конкурентоспроможність людини на ринку праці. І той факт, що студенти вищих навчальних закладів беруть активну участь в освітньому процесі та постійно прагнуть самовдосконалення і саморозвитку, змушує викладачів шукати оптимальні шляхи і засоби управління освітнім процесом, аналізуючи мотивацію та розширюючи сферу освітніх послуг для цього контингенту слухачів.

Над проблемою вивчення педагогічних підходів та психологічних чинників, що впливають на вивчення іноземної мови, працювало досить багато вітчизняних і зарубіжних учених: Л. Божович, Л. Виготський, Б. Додонов, Д. Додсон, Д. Зарайській, П. Іванов, Е. Ільїн, Р. Йеркс, Г. Казанцева, С. Каверін, А. Ковальов, В. Ковальов, Д. Мак-Клелланд, Е. Фромм, К. Хорні, А. Маслоу, В. Мерлін, М. Магомед-Емінов, К. Обуховський, К. Платонов, С. Рубінштейн, М. Савчин, В. Юркевич, П. Якобсон.

Мета статті – дослідити та показати сприятливі та несприятливі фактори, з якими стикається педагог, викладаючи іноземні мови, та обґрунтувати шляхи вирішення цих проблемних моментів.

Проблема психологічних особливостей дорослих має неабияке значення у викладанні іноземних мов, яка необхідна для того, щоб зрозуміти, визначити та вже, певно, говорити про методи, які необхідно використовувати у процесі навчання студентів, а від яких слід відмовитися. Треба розуміти, що зазвичай студенти приступають до вивчення іноземної мови, коли у них уже сформувалися мислення і здатність висловлювати думки рідною мовою. Вони вже володіють відповідною лінгвістичною компетентністю, тобто сукупністю знань про свою рідну мову. Рідна мова і студент у процесі навчання являють собою корелятивну систему, при-